

געגועים ל"דן חסכן"

המבצע החדש של בנק הפועלים אינו מעורר אהבת ספרים בקרב ילדים

מאת זהר שביט

חובר לתוכניות המוצלחות של האתרים האלה, הרי שבסיועו הכספי הן היו יכולות ליצור מהפך כה של ממש בקריאת ספרים. קל לשער מה היה קורה אילו בנק הפועלים היה לומר מן הרוגמה הבריטית ומפיק תוכנית סלוויזיה דוגמת התוכנית בבייביסי "הקריאה הגדולה" (Big Read The), שבה הוצג כל שבוע ספר אחד על ידי "תר" לעת ספרים" – גיבור תרבות כלשהו. בעקבות התוכנית עלו מכירות הספרים בבריטניה במאות אחוזים.

אבוי! היו ימים שבהם בנק הפועלים עסק לא ביחצנות ניראייג'ית, אלא בעידוד קריאה לשמה. זכורה לטובה, בין השאר, הסדרה הנפלאה "דן חסכן", שמפארת עד היום את מדפי ספרי הילדים הישראלי. הסדרה יצאה לאור בתמיכת בנק הפועלים, ואיפשרה לילדים בעלי חשבון בבנק לרכוש את הספרים במחיר מוזל. בילד דותי ובנותי זכיתי בזכות "דן חסכן" לכמה מחוויות הקריאה הראשונות והמרגשות ביותר שלי.

**הלב נחמץ כשחושבים
שהיו ימים שבהם
המדינה, ולא הבנקים,
יזמה ומימנה פרויקטים
לעידוד קריאה**

הפרויקט של בנק הפועלים מבטיח "תקרא תצליח". ספרים נהפכים בכך לכלי מקצועי, כמו בחינה פסיכומטרית או אימוני כושר. מדוע הבנק אינו אומר לילדים "תקראו ותיהנו?" מדוע הוא אינו מציע להם "תקראו ותזכו לחוויה נפלאה"? הכל מדוד, הכל גם, הכל אמריקאי כל כך. סלוויזיה יכולה להיות מקום קריאה נפלא. בעבר שוררו תוכניות שעשו חשק לקרוא: הן הציגו, למשל, קטע מספר, וגרמו לצופים ללכת לחפש את הספר על המדף. הן הציגו לילדים ספרים שלא הכירו וגירו אותם לשבת ולקרוא אותם. כל זה נעלם מהפרסומות של בנק הפועלים.

עולם ספרות הילדים נמצא במצוקה המעגל הוא מעגל סגור: משום שספרי ילדים אינם נמכרים, סופרים בעלי משקל עוסקים פחות ופחות בכתיבת ספרי ילדים, ומשום שסופרים בעלי משקל עוסקים פחות ופחות בכתיבת ספרי ילדים, נכתבים פחות ופחות ספרים שראוי שיקראו. תרבות הספר – התרבות שעליה היתה גאותה של ישראל מאז ומעולם – עלולה לעבוד מהעולם. הלב נחמץ כשחושבים מה אפשר היה לעשות במיליונים המבזבזים של בנק הפועלים. הלב נחמץ כשחושבים שהיו ימים אחרים, שבהם המדינה, ולא הבנקים, יזמה ומימנה פרויקטים לעידוד קריאה.

במבצע חדש לעידוד קריאה מבקשים תשרי רי סלוויזיה של בנק הפועלים להביא ספרי ילדים לסניפי הבנק. מתברר שקשה לוותר על הרגלים ישנים; הבנקים אהבים לקחת את מה שיש לנו, ולא כל כך אהבים לתת.

באמצע שנות התשעים היתה לי זכות לקחת חלק בפרויקט לעידוד קריאה בשם "ספר בכל בית", שהופעל על ידי משרד החינוך והתרבות ונערך בחסות בית הנשיא. באותם ימים, כמה משונה, הממשלה עדיין חשבה שיש לה אחריות חברתית, ובפרט אחריות לחינוך ילדי ישראל.

במסגרת הפרויקט העניק משרד החינוך לעשרות אלפי ילדים ספרים במחיר מוזל. במקביל, הופעלה תוכנית שהבטיחה שהילדים גם יקראו אותם. בלי הרבה רעש, צלצור לים ויחסי ציבור בתקשורת, רכשו ילדי ישראל הרגלים אודייניים, שהיוקו את יכולת הלמידה שלהם והפכו רבים

מהם לאוהבי ספר. למרבה הצער, בוטל הפרויקט מסיבות תקציביות, והכדור עבר לידיים פילנטרופיות.

המבצע של בנק הפועלים אינו מעורר ילדים לטפח ספרייה. הוא אינו מעורר ילדים לקחת ספר ליד. הוא אינו מעורר אהבת ספרים, גם לא את גילוי הספר שנהפך לחבר לכל הזמים. איזה ילד ירצה לדלות ספר מערימה של ספרים ישנים, שילד אחד תרם? ואיך אפשר לצפות שילדים ייהפכו לאודייניים, אם הבנק מלמד אותם שספרים הם חפץ שראוי להיפטר ממנו?

ביקרתי השבוע בסניף בנק הפועלים הקרוב למקום מגורי. ערימה דלה של ספרים עלובים למראה, שחלקם כלל אינם ספרי ילדים, סיכמה את הישגיו של המפעל הפילנטרופי חסר התועלת הזה. האם זו הדרך שבה בנק הפועלים חושב לסייע לילדי ישראל ליהפך לאודייניים? האם בעלי הבנק היו מעוניינים שהילדים שלהם יקראו את הספרים המרופטים האלה?

אפשר לעשות זאת אחרת. אפשר לרדוף שלעשרות אלפי בתים בארץ יגיעו ספרים, שיעוררו תיאבון לקריאה ויסייעו בהקמתה של ספרייה לילדים ביתית ראויה – ספרייה כזאת היא תנאי לטיפוח של ילדים אודייניים. אפשר ליצור גירויים של ממש לקריאת ספרים. רי להעיק מבט באינטרנט, באתרים "ננפיים" ו"דףדף" לדוגמה, כדי לראות איך אפשר בתקציב צנוע ליצור אצל ילדים תמריץ לקריאת ספרים. אילו היה הבנק